

ESTABLISHMENT OF MULTIPLE DIFFERENT FARMS IN UZBEKISTAN

Akhmadov Behzod

Assistant of the Department of "Land Management and Land Use" of the Bukhara branch of the Tashkent Institute of Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers. Gazli shox street, 32, Bukhara, Uzbekistan.

adizovshuhrat89@gmail.com

Ahmadov Sanat

Master of the Bukhara branch of the Tashkent Institute of Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers.

Gazli shox street, 32, Bukhara, Uzbekistan. adizovshuhrat89@gmail.com

Mahmudov Mironshoh

Student of the Bukhara branch of the Tashkent Institute of Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers.

Gazli shox street, 32, Bukhara,

Uzbekistan. adizovshuhrat89@gmail.com

Annotation: This article focuses on the development of diversified farms in the country, the state's attention to them, the role and importance of agro-clusters in agriculture, the prospects of agro-clusters.

Keywords: Diversified farming, agriculture, efficient use, rational use, land.

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizdako'p tarmoqli fermer xo'jaliklarini rivojlantirish, ularga davlat tomonidan qaratilayotgan e'tibor, agroklasterning qishloq xo'jaligidagi o'rni va ahamiyati, agroklasterning istiqbollari masalasiga alohida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar. Ko'p tarmoqli fermer xo'jaligi, qishloq xo'jaligi, samarali foydalanish, oqilona foydalanish, yer uchastkasi.

Kirish. Bugungi kunda mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar har bir sohaning rivojlanishiga va taraqqiy topishiga asos bo'lib xizmat qilmoqda. Mamlakatimizda ishlab chiqilayotgan qonunlar, qarorlar va boshqa bir qator meyoriy hujjatlar har bir sohaning izchillik bilan rivojlanishining kafilidir. Respublikamizni qishloq xo'jaligisiz tasavvur qilish qiyin albatta. Agrar sohada ishlab chiqilayotgan qonunlar negizida mamlakatning ham iqtisodiy ham ijtimoiy rivojlanishi ko'zda tutilgan. 1998-yil 30-aprelda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "Yer kodeksi" "Dehqon xo'jaligi", "Fermer xo'jaligi" to'g'risidagi qonunlari qishloq xo'jaligini yanada rivojlanishiga huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Mamlakatimizda "Fermerlik harakati"ning yo'lga qo'yilishi qishloq xo'jaligi yerlaridan yanada samarali va oqilona foydalanish imkonini berdi.

Bugungi kunda zamon shiddat bilan rivojlanib borayotgan ayni bir paytda qishloq xo'jalik mahsulotlariga bo'lgan talab ham ortib bormoqda. Qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirish, eng avvalo mamlakat bozorini ta'minlash undan so'ng jahon bozoriga eksport qilish qishloq xo'jalik korxonalarini oldida turgan eng asosiy vazifadir. Qishloq xo'jalik korxonalarining ish faoliyatini yanada yaxshilash fermer xo'jaliklari, dehqon xo'jaliklarining yer maydonlaridan yanada samarali foydalanishlarini tashkil qilish uchun davlat tomonidan ulkan ishlar amalga oshirilayapti.

Metod. Respublikamiz agrar tarmog'ida olib borilayotgan islohotlar va ularning amaliyotga tadbiiq etilishi, xususan, yer resurslaridan samarali foydalanish tamoyillariga alohida e'tibor qaratilishi o'zining ijobiy natijalarini bermoqda. Bu borada mavjud sug'oriladigan va lalmi yerlardan unumli foydalanish, ularning tuproq unumdorligini saqlash, qayta tiklash va oshirish, ularni himoya qilish hamda maqsadli foydalanishni ta'minlash

bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib hisoblanadi. Hukumatimiz tomonidan qishloq xo'jaligida izchillik bilan o'tkazilayotgan islohotlar, xo'jalik yuritishning yangi shakllari - fermer va dehqon xo'jaliklarini boshqarish tizimini yaratish hamda faoliyatini erkinlashtirish borasida qilinayotgan ishlar bevosita qishloq xo'jaligi sohasini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Yerga bo'lgan mulkchilik shakllarining o'zgarishi hisobiga halqimizning chinakam milliy boyligi, bebaho mulki, rizq-ro'zimiz manbai bo'lgan sug'oriladigan yerlarga bo'lgan e'tibor kuchaymoqda hamda shu bilan moddiy manfaatdorlikka erishilmoqda.

Qishloq xo'jaligini isloh qilish bo'yicha aniq maqsadga qaratilgan ishlar olib borilmoqda. Buning natijasida keyingi yillarda qishloq xo'jaligi tubdan o'zgardi. Fermer xo'jaliklari, o'z mohiyatiga ko'ra, qishloq xo'jalik ishlab chiqarishning asosiy shakliga, sohani barqaror va samarali rivojlantirishni ta'minlaydigan yetakchi kuchga aylandi. Eng muhimi, qishloqda haqiqiy mulkdor - yer egasi paydo bo'ldi.

So'nggi yillarda fermer xo'jaliklarining yer uchastkalaridan samarali foydalanish, izchil va aniq maqsadga yo'naltirilgan bo'lib, fermerlar faoliyatini samaradorligi oshirilishining muhim omili bo'ldi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, barqaror fermer xo'jaliklarini shakllantirish, ularning shaxsiy aylanma pul mablag'larini sezilarli darajada oshirish, yer va suv resurslaridan, shuningdek mineral o'g'itlar, qishloq xo'jalik texnikasi va boshqa resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlash, shuningdek mehnatni yanada aniq tashkil etish imkoni yaratilib, fermer xo'jaliklarining moddiy-texnika bazasi mustahkamlandi.

Fermer xo'jaliklarining tasarrufidagi yer uchastkalaridan foydalanish borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish yo'li bilan ular faoliyati samaradorligini yanada oshirish, fermerlarni, yerning haqqoniy egalari sifatida xolis va oshkora tanlab olish, shu asosda yer va boshqa resurslardan oqilona foydalanish, kelgusida hosildorlikni oshirish hamda qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmlarini ko'paytirish, xo'jaliklarning moliyaviy ahvolini va qishloq aholisi daromadlari o'sishini yaxshilash maqsadida, Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlarda faoliyat yuritayotgan fermer xo'jaliklarining ishlab chiqarish, iqtisodiy va moliyaviy ko'rsatkichlarini chuqur tahlil qilish hamda ularning yer maydonlarini maqbul hajmlariga keltirish bo'yicha joylardagi ishchi guruhlar bilan ishlar olib borilib, fermer xo'jaliklari tasarrufidagi yer uchastkalarining o'lchamlarini maqbullashtirish (optimallashtirish) ishlari yakunlandi

Natija. O'zbekiston Respublikasining ma'muriy chegarasidagi umumiy yer maydoni 2020 yil 1 yanvar xolatiga jami yerlar 44892,4 ming gektarni, shundan sugoriladigan yerlar esa 4329 ming gektarni yoki umumiy yer maydonining 9,6 foizini tashkil qiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Mirziyoyev Shavkat Miromonovich tomonlaridan 2017-yil 9-oktabrda qabul qilingan "Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, qishloq xo'jaligi ekin maydonlaridan samarali foydalanish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5199-son Farmon qishloq xo'jaligi tizimini yanada rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar eshigini ochib berdi desak hecham mubolag'a bo'lmaydi. Ushbu Farmonda fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish hamda ularning yer uchastkalaridan foydalanish samaradorligini oshirishga qaratilgan ustuvor vazifalar belgilab berildi.

Bundan tashqari fermer dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalari faoliyatini yanada rivojlantirish ularning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishning samarali tizimini yaratish ushbu soxada normative huquqiy bazani takomillashtirish masalalariga alohida to'xtalib o'tildi. Qolaversa bu farmonda ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarini tashkil etish, ularning faoliyati tubdan takomillashtirish va ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarida yerdan yanda samarali foydalanish borasida borasida ham so'z brogan. Yani: Qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlarni yanada rivojlantirish komissiyasining 2018-2021 yillarda fermer xo'jaliklarini bosqichma bosqich ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklariga aylantirish tog'risidagi taklifiga rozilik berildi hamda 2022yilning 1-yanvaridan boshlab ko'p tarmoqli faoliyatni yo'lga qo'ymagan fermer xo'jaliklari bilan yer ijarasi shartnomalari qonun hujjatlariga muvofiq bekor qilinishi belgilab qo'yilgan.

Fermer xo'jaliklarning 2020 yil 1 yanvar xolatiga ko'ra, umumiy soni 84222 tani, shu jumladan ixtisosligi: paxta-g'allachilik 25597 ta, gallachilik 6436 ta, chorvachilik 10133 ta, bog'dorchilik 21030 ta,

uzumchilik 4864 ta, sabzavotchilik-polizchilik 4773 ta, tutchilik 743 ta xamda boshka yunalishda 10646 tani tashkil kildi. Respublikamizda 2020 yil 1 yanvar xolatiga ko'ra, ularga ajratib berilgan umumiy yer maydoni 7331 ming gektarni, shu jumladan, ekin yerlar 3271,9 ming gektar, ko'p yillik daraxtzorlar 273,5 ming gektar, bo'z yerlar 31 ming gektar, yaylov va pichanzorlar 3131,2 ming gektar xamda boshka kishlok xo'jaligida foydalanilmaydigan yerlar 623,4 ming gektarni tashkil qildi. Fermer xo'jaligi – o'ziga uzoq muddatli ijaraga berilgan yer uchastkalaridan foydalangan holda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishni amalga oshiruvchi fermer xo'jaligi a'zolarining birgalikdagi faoliyatiga asoslangan, yuridik shaxs huquqiga ega mustaqil xo'jalik yurituvchi subyekt. Endi yana bir muhim masala “Ko'p tarmoqli fermer xo'jaligi” o'zi qanday tushuncha ekanligiga aniqlik kiritib olishimiz lozim. Odatda tarmoq so'zi iqtisodiy nuqtai-nazardan yagona bir soha doirasida amal qiladigan ammo, ishlab chiqarishning biron bir tugallangan, alohida mahsulot yetishtirish maqsadlariga bo'ysindirilgan yo'nalishiga aytiladi. Bunda ko'pincha asosiy va qo'shimcha tarmoqlar ajratib olinadi. Masalan, qishloq xo'jaligi alohida soha hisoblanadigan bo'lsa, uning asosiy tarmoqlari sifatida o'simlikchilik va chorvachilik yo'nalishlari qabul qilingan. Har bir tarmoq o'z o'rnida yana kichik tarmoqlarga bo'linib boradi. Ko'p tarmoqli fermer xo'jaligi — qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish bilan birgalikda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, saqlash va sotish, sanoat ishlab chiqarishi, ishlarni bajarish, xizmatlar ko'rsatish va faoliyatning qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa turlari bilan shug'ullanuvchi fermer xo'jaligi hisoblanadi.

Yurtboshimiz “Tomorqa – qoshimcha daromad manbai!” degan shiorni qishloq aholisi orasida keng targ'ib qilish hamda yer egalarning kundalik hayotiga singdirish kerakligi haqida ham fikr yurutdilar bu farmonda. Ushbu farmonning yana bir quvonchli tomoni: Dehqonchilik madaniyatini oshirishda munosib hissa qo'shgan va ishlab chiqarishda yuksak natijalarga erishgan fermer dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalari taqdirlanadigan “Ilg'or fermer”, “Mehnatkash dehqon”, va “Namunali tomarqachi” ko'krak nishonlari ta'sis etildi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak mazkur Farmon fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, qishloq xo'jaligi ekin maydonlaridan samarali foydalanish tizimini yanada tubdan takomillashtirish, qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish va realizatsiya qilishni ko'paytirishga xizmat qiladi va ushbu yo'nalishdagi islohotlarni yangi bosqichga olib chiqish uchun keng yo'l ochib berdi. Mamlakat qishloq xo'jaligining rivojlanishi qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ko'payishiga olib keladi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ko'payish esa xalqning to'la to'kis baxtli yashashining kafolatidir. Shunday ekan fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarning yer maydonlaridan yanada samarali foydalanishini tashkil etish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri. Yerlardan samarali foydalanish uchun esa eng avvalo uni munosib egasiga topshirish kerak. Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, qishloq xo'jaligi ekin maydonlaridan samarali foydalanish tizimini tubdan takomillashtirish nafaqat qishloq xo'jaligining balki mamlakat iqtisodiyotining rivojlantirishiga olib keladi.

Zero yerni boqsang yer ham seni boqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, qishloq xo'jaligi ekin maydonlaridan samarali foydalanish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi farmoni. 2017-yil 9-oktyabr PF - 5199
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalari faoliyatini yanada rivojlantirish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida”gi qarori. 2017-yil 10-oktYabr
3. Vazirlar mahkamasining qarori Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklari reyestrini shakllantirish va yuritish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash to'g'risida. 2018-yil 29-noyabr,972-son

-
4. O‘zbekiston Respublikasi Yer resurslarining holati to‘g‘risida **MILLIY HISOBOT**. Davyergeodezkadastr davlat qo‘mitasi, 2020 yil.
 5. www.google.uz
 6. www.ziyonet.uz